

УДК 657.221:504.03

Майданевич П.М., д.е.н., професор
Південний філіал
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
«Кримський агротехнологічний університет»

ЕКОЛОГІЧНИЙ ОБЛІК ЯК ІНФОРМАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуті проблеми, необхідність ведення и Вплив екологічного учета на управлінські рішення в сільськогосподарських підприємствах, запропоновані методи оцінки екологічних витрат.

Ключові слова: екологічний облік, екологізація управління, методи оцінки, інформаційна система.

Maydanevich P.

ENVIRONMENTAL ACCOUNTING AS AN INFORMATION MANAGEMENT TOOL IN AGRICULTURAL ACTIVITIES ENTERPRISE

Problems, necessity of conduct and influence of ecological account, are considered on administrative decisions in agricultural enterprises, the methods of estimation of ecological charges are offered.

Key words: ecological account, ecologization of management, methods of estimation, informative system.

Майданевич П.Н.

ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ УЧЕТ КАК ИНФОРМАЦИОННЫЙ ИНСТРУМЕНТ УПРАВЛЕНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Рассмотрены проблемы, необходимость ведения и влияние экологического учета на управленческие решения в сельскохозяйственных предприятиях, предложены методы оценки экологических издержек.

Ключевые слова: экологический учет, экологизация управления, методы оценки, информационная система.

Майданевич П.М.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливим науковим та практичним завданням. На сучасному етапі розвитку економіки і суспільства розробка і застосування таких методів ведення господарства, які враховували б природні рівноваги зі сторони мінімальних шкідливих впливів або приводили до поліпшення природного потенціалу, вимагає від суб'єктів господарювання оцінки впливу на навколишнє середовище і проведення природоохоронних заходів. Головним інструментом, покликаним вирішувати дане завдання на рівні підприємства є бухгалтерський екологічний облік або облік в природокористуванні.

Аналіз останніх досліджень у яких започатковано вирішення проблеми. На думку ряду авторів, в умовах ринку економічний механізм перетворюється на базисний стабілізатор агропромислового виробництва в регіоні і повинен створити умови обліку не тільки природних, економічних, а й соціальних та екологічних інтересів. Проблеми обліку екологічних витрат в системі фінансового обліку відображені в працях таких вчених як О. Веклич, Л. Гнилицька, Т.А. Дьоміна, І.В. Замула [2, 3], Н. Малюга [4], Л.А. Сахно [5] та інші.

Проте до цього часу такі стандарти і правила проведення обліку, які охоплювали б всі складові екологічного обліку і вплив його на прийняття об'єктивних управлінських рішень.

Цілі статті. Метою даної статті є розгляд проблеми, необхідності ведення і впливу на управлінські рішення е. кологіческой інформації про діяльність сільськогосподарського підприємства.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В даний час необхідно проводити облік екологічного стану розвитку виробництва в сільськогосподарських підприємствах, оскільки екологічні складові мають негативний вплив на стан навколишнього середовища та якісні показники виробленої продукції. Пріоритетними напрямками виступає модернізація процесів виробництва та зберігання продукції сільськогосподарського виробництва. Екологізація виробництва стимулює розвиток екологічного обліку, як дієвого інструменту управління еколого-економічними аспектами діяльності господарюючого суб'єкта.

Фінансовий облік має особливість відображати поточне здійснення господарських процесів, тобто він не виділяє екологічну інформацію, а тому однозначно визначити ефективність діяльності підприємства і його екологічних показників досить проблематично, оскільки вся наявна інформація знаходить своє відображення в

загальних економічних показниках діяльності. В даних умовах проблемно використовувати різні форми впливу на навколишнє середовище, тому що неможливо оцінити повноту та ефективність природоохоронної діяльності.

Відсутність інформації про екологічний облік створює проблеми для користувачів інформації про підприємство і стає досить проблематично планувати подальшу виробничу діяльність господарюючого суб'єкта. В результаті цього на рахунках бухгалтерського обліку не враховуються екологічні витрати, пов'язані з цим операції, які є наслідком виснаження природних ресурсів і деградації середовища.

Досить проблематично і оцінити екологічні витрати, які відображають зміни якості навколишнього середовища, екосистем, втрату біологічного різноманіття та інші екологічні послуги.

В історичному аспекті національна практика обліку екологічних витрат досить нетривала і переживає етап свого становлення. За кордоном поняття «екологічний облік» знайшов своє широке поширення в 90-і рр. ХХ століття, а перші спроби використання його були ще в 70-і рр. В Україні більшість підприємств вважає за краще не розкривати інформацію про екологічні витрати, так як більшість їх пов'язана із забрудненням навколишнє середовище. Як показали дослідження, велика частина підприємств висвітлювали в обліку і звітності тільки показники, які характеризували вплив господарської діяльності підприємства на довкілля з позитивного сторони.

Причинами, які спонукали до необхідності виникнення і здійснення екологічного обліку є наступні:

- збільшилися витрати на природоохоронну діяльність у багатьох країнах;
- жорсткість природоохоронного законодавства;
- формування нових переваг споживачів інформації з екологічних питань.

Перераховані проблеми спонукали до необхідності відображення екологічних витрат у фінансовому обліку з певною метою:

- відображення екологічних витрат і зобов'язань демонструє відношення суб'єкта господарської діяльності до навколишнього середовища і вплив природоохоронної діяльності на фінансовий стан підприємства;
- наявна екологічна інформація має вплив на інвестиційні рішення;

- необхідністю виявлення екологічної інформації з метою прийняття об'єктивних управлінських рішень;
- обов'язковістю виконання концепції сталого розвитку та дотримання принципу екоефективності з використанням екологічної облікової інформації;
- запиту нових інформаційних потреб користувачів щодо здійснення природоохоронної діяльності суб'єктів господарювання.

Актуальність впровадження системи екологічного обліку в сільськогосподарських підприємствах має економічний, екологічний та соціальні аспекти (рис. 1).

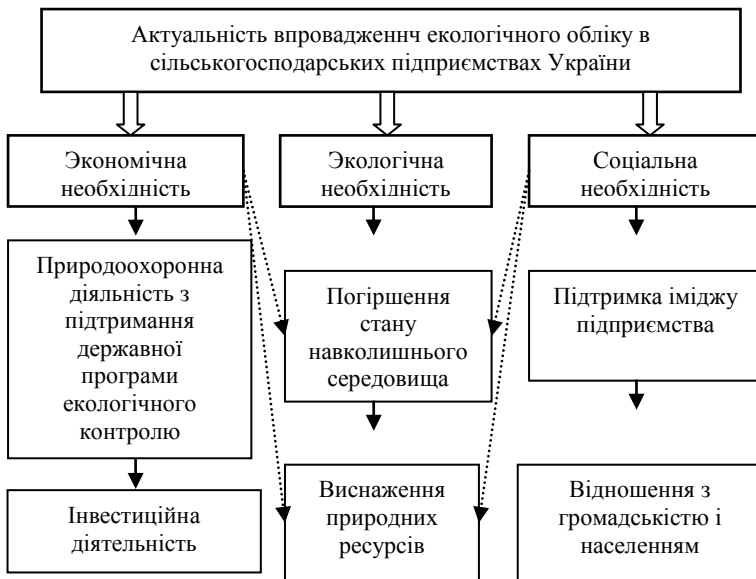

Рис. 1. Актуальність впровадження екологічного обліку в сільськогосподарських підприємствах України

Екологізація облікової інформації дозволяє вирішити ряд актуальних проблем, серед яких визначати екологічну ефективність діяльності підприємства, комплексно з інформаційної точки зору моделювати природоохоронну діяльність економічного суб'єкта, надавати інформацію про економічну та екологічну діяльність підприємства, генерувати екологічну інформацію фінансового і нефінансового характеру.

До нерегульованих питань використання екологічного обліку в сільськогосподарських підприємствах, які не дозволяють достовірно визначити окремі показники природоохоронної діяльності та, відповідно, не сприяють повною мірою задоволенню інформаційних потреб для прийняття управлінських рішень, слід віднести складність і невизначеність фінансової оцінки в екологічній сфері.

Провівши ряд досліджень, на основі проведених ряду досліджень запропоновано нами найбільш ефективні методи оцінки, які можуть бути використані в екологічному обліку:

1. Ринкова оцінка природних ресурсів. Запаси невиробничих матеріальних активів, які обертаються на ринку, такі як земля, можуть оцінюватися шляхом застосування ринкових цін, що відображаються в статистиці.

2. Оцінка екологічних ресурсів на основі компенсаційних витрат. Компенсаційні витрати визначаються як витрати, які необхідно було б понести протягом звітного періоду, що б уникнути поточного і майбутнього погіршення природного середовища в результаті впливу, який мав місце на протязі звітного періоду. За допомогою цього методу проводиться оцінка витрат, які суб'єкти господарювання зазнали б при виконанні обов'язкових екологічних норм для збереження якості навколишнього середовища.

3. Умовна оцінка. При оцінці гіпотетичних витрат на збереження природних активів розрахунок компенсаційних витрат відбувається в основному відносно прямого впливу, що здійснюється сільськогосподарським виробництвом. Екологічні активи, які надають екологічні послуги (повітря, земля, водні ресурси) розраховуються, виходячи з концепції компенсаційних витрат.

Крім оцінки екологічних витрат складнощі викликають:

– короткотерміновий характер сформованої інформації, в той час як вирішення екологічних питань має довгостроковий характер;

– відсутність комплексної методики відображення екологічних аспектів в обліку, вимог і рекомендацій щодо формування і розкриття даної інформації у фінансовій звітності;

– недостатнє нормативно-правове регулювання питань, пов'язаних з інформаційним забезпеченням управління охороною навколишнього середовища, раціонального природокористування та екологічної безпеки господарюючих суб'єктів.

Висновки. Подолання зазначених складнощів і широке впровадження екологічного обліку в загальну інформаційну систему

фінансового обліку дозволяє на рівні сільськогосподарських підприємств активізувати практичну природоохоронну діяльність, здійснити інформаційний супровід процесу управління екологічним потенціалом, забезпечити визначення економічної ефективності природоохоронних і природовідновних заходів, а також надання достовірної інформації зацікавленим користувачам щодо екологічної складової діяльності сільськогосподарського підприємства.

1. Екологічний облік, аудит і страхування на підприємстві // Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням: підручник / За ред. Л. Г. Мельника, М. К. Шапочки. – Суми: Університетська книга, 2008. – С. 660-685.
2. Замула І.В. Екологічні доходи та зобов'язання в системі бухгалтерського обліку / І.В. Замула // Вісник Університету банківської справи Національного банку України : зб. наук. праць : зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 1. – С. 257-259.
3. Замула І.В. Бухгалтерський облік екологічної діяльності у забезпеченні стійкого розвитку економіки : монографія / І.В. Замула. – Житомир : Вид-во ЖДТУ, 2010. – 440 с.
4. Малюга Н. Екологічні витрати: класифікація та бухгалтерське відображення / Н. Малюга, І. Замула // Бухгалтерський облік і аудит : наук. журнал. – 2009. – № 5. – С. 35-41.
5. Сахно Л.А. Екологічний облік і аудит в реформуванні традиційної системи обліку на підприємстві // Облік і фінанси АПК. – 2009. – № 1. – С. 89-92. – Бібліогр.